

in pravoslavni naukom pri vseh poglavjih, zlasti vzhodno pojmovanje papeževega prvenstva, vesoljnih cerkvenih zborov, rednega cerkvenega učiteljstva in papeževe nezmotljivosti. Vse pa je spisano v duhu pomirljivosti in ljubezni.

Pisatelj je vse gradivo v novi izdaji od začetka do konca predelal. Predelana so zlasti poglavja: metoda nauka o cerkvi, znaki prave cerkve, božje kraljestvo, ustanovitev cerkve, Kristus glava cerkve.

Ko je bila polovica knjige že tiskana, je izšla 29. junija 1943 okrožnica papeža Pija XII.: *De mystico Jesu Christi Corpore deque nostra in eo cum Christo coniunctione*, slov.: Skrivnostno telo Jezusa Kristusa in naša zveza s Kristusom. S to papeževo okrožnico je bila vodilna Grivčeva misel o skrivnostnem Kristusovem telesu, o kateri razpravlja na straneh 118—157 pod naslovom: Kristus glava cerkve, z najvišjega mesta potrjena. To papeževo encikliko razlaga na koncu knjige, str. 381. Prelat Grivec je to papeževo okrožnico prevedel na slovenski jezik in jo izdal v posebni knjigi pod naslovom: Skrivnostno telo Jezusa Kristusa. Delo je založila Ljudska knjigarna v Ljubljani 1944. Z večjim znanstvenim podajanjem razloži prevajalec papeževo okrožnico, ki je višek nauka o Cerkvi in celotni prikaz njenega božjega poslanstva.

Grivčeva knjiga Cerkev je pisana nazorno, v zglednem znanstvenem jeziku. Cerkev se nam ne predstavlja več kot suhoparna juridična družba, marveč kot živi Kristus med nami, čigar udje, mladike smo mi.

Knjiga je spisana z iskreno željo, da bi po proučevanju čudovite Kristusove ustanove vsi vzljubili Kristusa, in da bi vsi, ki verujejo vanj, vzljubili ENO MATER CERKEV.

J. S.

Razprave. Zvezek drugi. Akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani, pravni razred. 1943. Strani 292. Tiskala »Slovenija« v Ljubljani.

Ta zvezek razprav, v katerega so prispevali svoja dela vseučiliški profesorji: dr. Aleksander Bilimovič, dr. Viktor Korošec, Aleksander Maklecov, dr. Evgen Spektorski in dr. Milan Škerlj, je posvečen spominu treh rednih članov pravnega razreda Akademije znanosti in umetnosti, ki so umrli v teku zadnjega leta in pol; to so bili: dr. Rado Kušej, profesor cerkvenega prava, dr. iur. et h. c. Metod Dolenc, profesor kazenskega prava, in dr. Gregor Krek, profesor rimskega in državljanskega prava.

Dr. Aleksander Bilimovič: Nekoliko dinamičnih shem gospodarskega procesa.

Prvi poskus v zgodovini gospodarske vede, zajeti in sistematično podati celoten potek gospodarskega procesa, je bila ekonomska tabela Françoisa Quesnaya. Avtor našteva najvažnejše ekonomice, ki so to njegovo idejo razvijali dalje, med drugimi: Johann Heinrich von Thünen, Karel Marx, Mihail Tugan-Baranovski, Leon Walras, Ernst Wagemann, Ferdinand Grünig. Z navedbo teh in drugih ekonomov zasledujemo pot, »ki jo je prehodila ideja o splošni sintetični shemi gospodarskega procesa, počenši od 'ekonomske tabele' osnovatelja fiziokratične šole do današnjih dni.« Nato opredeljuje pojma statike in dinamike, ki sta v gospodarski vedi zelo razširjena. V gospodarsko vedo ju je uvedel John Stuart Mill, potem ko ju je prenesel Avgust Comte iz fizike v sociologijo. Razliko med shemami stacionarnega in dinamičnega gospodarstva podaja takole: »...najbolj poenostavljene dinamične sheme so veliko bolj komplicirane kot sheme stacionarnega gospodarstva. Kajti za eno podano stacionarno gospodarstvo imamo samo eno shemo in za predočitev takega gospodarstva zadostuje predočiti samo eno periodo, ker se stacionarni gospodarski proces od periode do periode natančno ponavlja. Narobe mora vsaka dinamična shema obsegati več period, ker obstoji bistvo dinamičnega gospodarstva prav v tem, da se gospodarstvo od periode do periode menja.« Nato razpravlja o šestih dinamičnih shemah gospodarskega procesa, ki nam nazorno kažejo razvoj gospodarstva in posamezne njegove dele v določeni smeri, prav tako tudi valovanje v daljših razdobjih, krajša periodična valovanja, sezonske variacije v teku enega leta, meseca, od dne do dne, od ure do ure, manjša nihalna gibanja, s katerimi se vrši gospodarska izravnava in slednjič perturbacije v gospodarskem procesu. Vsaki shemi dodaja enačbe, s katerimi jih po matematiki točno razloži. Po

vseh teoretičnih razglabljanjih pa prihaja do praktičnih zaključkov, ki dajejo mnogo vredna navodila gospodarski praksi. — Razpravo, ki je globoko zajeta, odlikuje natančnost in jasnost podajanja.

Dr. Viktor Korošec: Podelitev hetitske pokrajine Dattašše Ulmi-Tešupu (= KBo IV, 10). Korošca poznamo kot odličnega profesorja rimskega prava na naši univerzi. Poleg tega se bavi še z orientalskim pravom, ki ga zadnja leta v neobveznem kurzu predava svojim slušateljem. Kot odličen poznavalec moderne pravne orientalistike, predvsem hetitskega prava, je pokazal pri tej razpravi globoko znanje orientalske zgodovine in hetitsčine. Delo, ki ga je pri tem stalo ogromnega truda, je bilo težko, saj je v slovenski znanosti on prvi, ki orje na tem področju ledino. — V uvodu se vdano spominja svojih profesorjev: dr. Pavla Koschakerja, ustanovitelja moderne pravne orientalistike, dr. J. Friedricha, učitelja hetitsčine, kakor tudi naših treh umrlih profesorjev: dr. Dolenca, dr. Kreka in dr. Kušaja. Po E. Forrerjevi avtografski izdaji citira podelilno listino s KBo IV, 10. Nato podaja razvoj hetitske zgodovine in označuje okolje, v katerem je omenjena listina nastala. Ker je le majhen del listine izgubljen ali pokvarjen, je ta poleg zakonika z 200 §§, ki izvira iz mlajšega hetitskega kraljestva, najvažnejši spoznavni vir za hetitsko pravo, kakor tudi za najstarejšo indoevropsko pravno kulturo. V listini sami se jasno ločijo starejše in mlajše določbe, kar kaže njena vsebina in zgodovina hetitskega kraljestva. Kot pravnik zastavlja potem vprašanja: 1. Kakšno je bilo razmerje med hetitskim vladarjem in vazalom v pokrajini Dattašše? 2. Ali gre pri podelitvi za enostranski ukrep hetitskega vladarja ali za nekako lex data, ali pa gre za pravo vazalno pogodbo? V odgovoru na prvo vprašanje ugotavlja, da je bil hetitski vladar nadrejen vazalu in da so dolžnosti v glavnem obremenjevale vazala proti vladarju. Na drugo vprašanje pravi, da gre za vazalno pogodbo, pri kateri je bilo treba tudi konsenza nasprotne stranke (vazala), ki pa je bil dan v obliki prisege vladarju in šele ta je ustvarila perfekten pravni posej. Tudi način prisege je vsekakor zanimiv. Na koncu dodaja transkripcijo in prevod podelitvene listine. — Razprava je pisana v lepem jeziku in preglednem sistemu, navedena je bogata literatura; lahko smo je veseli, ker je odličen donesek k stvari, ki je pri nas še ne poznamo.

Sledi razprava Aleksandra Maklecova: Personalistična smer v sodobnem kazenskem pravu. Pristaši klasične šole so smatrali kazneni povračilo za storjeno dejanje in so pri njeni odmeri jemali v poštev edinole storjeno dejanje ne glede na osebo storilca. Utemeljevali so to svoje stališče, češ da najbolj ustreza načelom pravne države in jamči osebno sigurnost, nudi osnovo za pravilno razmejitev prava od morale, smatra kazneni povračilo za krivdo in služi tako kazensko pravo najbolj smotru splošne prevencije. Kompromisna struja, ki je sicer branila tradicionalno sistematično kazenskega prava, je vendar že upoštevala storilčevo osebnost pri odmeri kazni in pri sankcijah, ki nimajo kazenskega značaja (očuvalna in vzgojna sredstva). Popoln preobrat pa je nastal z nastopom personalistične smeri: ta je prenesla pri vprašanju odgovornosti poudarek od kaznivega dejanja na storilčevo osebnost, ki se kaže ponekod v legalni tipologiji zločincev, pri uporabi očuvalnih in vzgojnih odredb in pri konkretizaciji dejanskih stanov v posebnem delu kazenskih zakonov. Avtor navaja vpliv personalizma v mladinskem sodstvu, pri uporabi očuvalnih odredb, pri upoštevanju vračunljivosti, zmanjšane vračunljivosti in nevračunljivosti. Pri pretresu nauka o krivdi se dotika naziranje Mezgerja, Welzela, Grünhuta, Kohlruschja in drugih. Vendar pristaši te nove smeri, »poudarjajoč pomen storilčeve osebnosti kot celote, ne zanikajo važnosti posameznega dejanja pri vprašanju kazenske odgovornosti... Razvojna tendenca torej ni usmerjena v pravcu ekskluzivnosti (storilec namesto dejanja), ampak v pravcu sinteze (dejanje in storilec).« — Pregledno in natančno pisani razpravi je dodano mnogo citatov iz del tujih avtorjev.

Dr. Evgen Spektorski: Portalis in Savigny. P. je bil doma iz Provence, zaveden Francoz, redaktor Napoleonovega Code civile iz 1804. Teoretiki ga označujejo poleg kodifikatorja kot praktika, racionalista, epigona revo-

lucije. Naslanjajoč se na filozofijo, h kateri je doprinesel lep delež, je zavzel svoje stališče v zakonodaji z izjavo: »Duh zmernosti je pravi duh zakonodajalca.« Dokazoval je, »da je za pripravo zakonov počasnost boljša od pre-nagljenosti ter da so zakoni bogata dediščina naroda.« Rodbino je smatral za socialni temelj države in domovine. Njegovo kodifikacijsko delo se je smatralo kot zmaga pravnega duha nad filozofskim. — S., doma iz Lotaringije, mlajši od P., je postal 1842 pruski minister za zakonodajo. Ustanovitelj zgodovinske šole, ki ga označujejo za teoretika, romantika, zagovornika tradicije. Učil je, da vodi vsak znanstveni sistem k filozofiji. — Na zunaj se zdi, da ni nobene zveze med njima, vendar se kaže sorodstvo med značajema in idejami obeh pravnikov. V njunem svetovnem naziranju so skupni predvsem trije nagibi: zgodovinski, socialni in etični. Oba sta zgodovino pojmovala kot proces, za činitelje zgodovine sta smatrala cele narode, ne posameznega človeka. Edinstvo naroda gleda P. v skupnosti čustev in misli, S. pa v občem duhu. Oba sta globoko religiozna: P. vztraja, da se ne sme mešati religija z državo; trdil je, da »Bog, gospodar vesoljstva, ne potrebuje prisiljenega slavljenja«. S. imenuje religijo višjo usmerjenost človeške narave. Vse vrste poslov, ki jih je izvrševal, je pojmoval kot »božje poslanstvo«. Oba sta se strinjala tudi v tem, »da zahtevata od zakonodaje, naj ustreza socialni strukturi določenega naroda, od pravne teorije in prakse pa naj vežeta pravo z življenjem in življenje s pravom, ne da bi kršila meje zakonitosti.« Tudi končna usoda obeh je bila enaka: častno zaničevanje, kakor toliko drugih mož, ki so postali zgodaj slavni. Novi ljudje so ju proglasili za zaostala, ki nimata svetu ničesar več povedati. Kljub temu sta imela nekaj slavnih naslednikov: Hauriou (Francija), Gierke (Nemčija), Speranski (Rusija). — Pisec, mož obširnega in globokega znanja, je natančno orisal lika obeh pravnikov ter podprl svoja izvajanja na bogato navedbo znanstvene literature in citatov. Omejil se je le na pomembnost obeh mož na pravniškem in filozofskem področju. Zanimivo bi bilo zvedeti kaj iz njunega privatnega življenja; a to ni naloga avtorja kot pravnika. Mogoče bi razprava le pridobila na preglednosti, če bi bila pisana bolj sistematično.

Dr. Milan Škerlj: Osebne trgovinske družbe po novejših zakonih. Prvi del.

Zakoni se glede pojma osebne družbe več ali manj strinjajo, da gre »za zvezo dveh ali več pravnih bitij z določnim skupnim namenom«. Uspeh osebne družbe sloni v prvi vrsti na delu članov, dočim je pri kapitalistih močan poudarek na gmotni podstavi (kapitalu, glavnici, vložku). Države so po vojni 1918 zaradi rastoče gospodarske delavnosti večinoma spremenile ali novelirale zakone o družbah, vendar vseh teoretsko možnih oblik družb še zdaleka niso uredile. V prvem delu svoje razprave obdeluje avtor dvoje poglavij: 1. pojem in ustanovitev družb; 2. pravno razmerje družbenikov med seboj. Ostala poglavja: o pravnem razmerju s tretjimi osebami, o razdoru družbe in o izločitvi posameznih družbenikov, o likvidaciji družbe in zastaranju tožb zoper družbenike, bo obdelal zaradi obširnosti v prihodnjem zvezku razprav. To je vsebina uvoda. V poglavju o pojmu in ustanovitvi družbe nam avtor podaja sliko družb, kakor jih urejujejo zakoniki srednjeevropskih držav. Primerja med seboj posamezne ureditve, nanašajoče se na pojem družbe, na pomen obsega podjetja, na obliko družbene pogodbe, na vsebino družbene pogodbe, na dolžnost prijave za vpis v javni register in na učinek vpisa v javni register in učinke objave družbe ter skuša dognati, ali se zakonske ureditve posameznih držav zbližujejo ali razhajajo, in temeljne misli, ki so zakonodajalce vodile pri njihovem delu. Nato preide na pravna razmerja v družbi: na gmotne dolžnosti družbenikov, h katerim ne šteje le vložitev gmotnih sredstev v družbo ali dela, ki se ga družbenik obveže opravljati, ampak tudi prepoved tekmovanja in prepoved sprejemanja družbenikov in neprenosnost članstva. V drugi vrsti šele sledijo gmotne pravice družbenikov (pravica do obresti, deleža na dobičku, povračila izdatkov za družbo itd.). Slednjič govori o upravnih pravicah in dolžnostih v družbi (poslovodstvo, odgovornost in nagrada za poslovodstvo, nadzorne pravice). — Razprava, ki je pisana

izredno natančno, izpolnjuje vrzel v domači znanstveni literaturi. Pogrešam pa v uvodu razprave kratke označbe in značilnosti posameznih družb, o katerih potem govori in ki bi služile kot temelj za boljše razumevanje. Kljub temu pa je bodo veseli praktiki, teoretiki, posebno pa študirajoči!

Ta zvezek razprav je vreden vse pohvale, saj vsebuje zanimive razprave naših najboljših znanstvenih delavcev. Slovensko pravno znanstveno delo tudi v svetu postavlja na višino z drugimi narodi!

Dr. Jože Krivec.

Dr. phil. et theol. Franjo Šanc D. J.: Povijest filozofije. I. dio: Filozofija starih Grka i Rimljana. Knjižnica života III/4. Zagreb 1942. Str. 336.

Avtor, Slovenec-jezuit Fr. Šanc je kot filozof-novosholastik znan po svojih razpravah — zlasti s področja Aristotelovega nauka — ne le med Hrvati, kjer kot profesor filozofije že dolgo vrsto let plodovito deluje, temveč tudi izven domovine svojega znanstvenega delovanja. Njegova obsežnejša dela, ki jih je kritika nadvse pohvalno sprejela, so Stvoritelj svijeta (1935), Providnost Božja (1939), zlasti pa latinsko pisana razprava *Sententia Aristotelis de compositione corporum e materia et forma* (1928), s katero je v Aristotelovem nauku razkril važno distinkcijo med fizično in metafizično materijo in formo in tako odločilno pripomogel k razumevanju Aristotela glede mnogih spornih točk. — O znanstvenih izsledkih te razprave poroča na več mestih tudi J. Turk v Potih in ciljnih sholastike (1939).

Svoje najnovejše delo, zgodovino filozofije, je Šanc zasnoval v treh knjigah, tako bo že zaradi svoje obsežnosti eno izmed najboljših del te vrste. Pa tudi po svoji kvaliteti se bo moglo meriti, kot priča prva knjiga, ki je že izšla, s podobnimi deli večjih narodov. V tem prvem delu obravnava antično filozofijo, kot so jo gojili na grških in rimskih tleh, od njenih prvih početkov, ki so bili dani z nastopom jonskih filozofov, Pitagorovcev, Elejcev (ali naj ne bi obveljale tudi pri nas te oblike namesto oblik pitagorejci, eleati?), atomistov, preko vrhov antične filozofije, Sokrata, Platona in Aristotela, ter preko stoikov, Epikurovcev, skeptikov, eklektikov, »prvega sholastika« Filona in novoplatoncev — tja do konca prve krščanske ere, ki je dana z nastopom cerkvenih očetov (patristična filozofija). Tako se Šanc loči že v razdelitvi zgodovine filozofije od večine drugih zgodovinarjev, ki jim je vprav nastop krščanstva ostra ločnica dveh filozofskih svetov, poganskega in krščanskega, bržčas ker ne čutijo tako ozke povezanosti med obema, kot jo čuti Šanc. Ves razvoj antične filozofije — in v tem je ena prvih, osnovnih označb tega dela — Šancu namreč ni plod golega naključja, temveč gleda v njem pota božje Previdnosti, ki je hotela, da bodi — po besedah Klementa Aleksandrijskega — παιδαγωγός εἰς χριστόν (str. 34, 249, 253).

Pa tudi v označbi posameznih filozofov in njihovega nauka se Šanc često oddaljuje od tradicionalnih označb. Tako presoja Sokrata — da navedem samo en, najeklatantnejši primer — z večjim poudarkom z vidika njegove življenjske prakse kot iz njegovega nauka, s čimer se nam pokaže v vse drugačni luči, kot bi ga hoteli prikazati drugi zgodovinarji z označbo intelektualnega determinizma (str. 88). Do takega suverena presojanja zgodovinskih dejstev se povzpne lahko samo zgodovinar, ki črpa snov ne toliko iz literature kot neposredno iz virov samih. In Šanc — to čutiš ob tem delu — se oslanja pretežno na vire, dasi v uvodu (str. 29) toži, da je uporaba virov nedosegljiv ideal.

Kar zadeva metodo prikazovanja zgodovinskih dejstev, je Šanc ubral srednjo pot in se ni omejil le na to ali drugo stran obravnavanja zgodovine filozofije. Tako skuša podati po eni strani čim celotnejšo podobo o vsakem mislecu zase, s tem da podaja njegovo biografijo s popolno bibliografijo in doktrino, po drugi strani pa povezuje posamezne podobe v celoten in dosti pregleden prikaz vsega razvoja antične filozofske problematike. Na ta način bo delo moralo zadovoljiti slehernega čitatelja, naj bo težišče njegovega zanimanja na kateri koli strani antične filozofije. Da je vsa snov podana kritično in da zlasti v pogledu na posamezne nazore starih filozofov čitatelja ne pušča v nejasnosti in brez orientacije, ni treba posebej poudarjati. Sam pravi, da bi